

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE.

1749—1832.

WERKEN.

Treurspelen: Götz von Berlichingen. — Faust. —

Iphigenia in Tauris. — Egmond, enz.

Gedichten: Hermann und Dorothea. — Erlkönig. — Der Fischer. —

Mahomets Gesang, enz.

Proza: Werthers Leiden. — Wilhelm Meister. —

Die Wahlverwandschaften. — Aus meinem Leben, enz.

Goethe, de zoon van een keizerlijk raadsheer, werd te Frankfort a/M geboren. Men wanhoopte eerst aan zijn leven, doch de twijfeling werd opgelost in eene gezonde, stevige ontwikkeling, die hem zijn twee en tachtigste jaar heeft doen beleven.

Van grooten invloed op de vorming van zijn verstand en zijn gemoed, was de kunstliefde van zijn gestrengen vader, maar nog meer de vertellingen zijner zonderlinge, dichterlijk gestemde moeder, die, op den dag van haar verscheiden tot een feest uitgenoodigd wordende, liet antwoorden: dat zij niet kon komen, aangezien zij terstond moest gaan sterven.

Buiten weten zijns vaders, doorlas hij alle dichters, die onder zijn bereik vielen, en trachtte zelfs Klopstocks Messias van buiten te leeren, totdat hij op een letterkundig kransje zijn rijm- en leeslust kon bevredigen. Zeer vroeg openbaarde zich in Goethe de gave van opmerken, en toen eene ziekte hem aan zijne legerstede hield gebocid, richtte hij zijne gedachten op zich zelve. Den bijbel, van welken hij zeide, dat het geen volksboek, maar een boek der volken was, kreeg hij lief, en nam hij tot richtsnoer zijner daden. Om zijn ligchaam te harden, oefende hij zich steeds in 't worstelen, rijden en meer inspanningen van dien aard. In alles, wat hij ondernam, bragt hij 't weldra tot eene verbazende hoogte, doch het was hem niet mogelijk zich aan een bepaald vak te wijden. Hij meende alles te kunnen

worden: »Nooit,» zeide hij, »heb ik gedacht, dat er voor mij iets te bereiken was, altijd meende ik het reeds bereikt te hebben; men zou mij eene kroon op 't hoofd hebben kunnen plaatsen, en ik zou gedacht hebben, dit behoort zoo.»

Op zijn zestiende jaar ging hij naar Leipzig om in de rechten te studeeren, en drong zonder moeite in alle wetenschappen door, zonder een eigenlijk rechtsgeleerde te worden. Goethe was als dichter geboren en beproefde reeds vroeg zijne krachten; doch zoo vaak zijn geest eene andere richting nam, verbrandde hij weder zijn vorigen arbeid, totdat hij eindelijk er toe kwam alle gewaarwordingen, welke hem aangenaam of onaangenaam aandeden, in een beeld, een gedicht, uit te drukken, zoodat, gelijk hij zegt, alles wat van hem het licht heeft gezien, slechts brokstukken zijn van eene groote biecht zijns inwendigen levens.

Door het inademen van schadelijke dampen bij het plaatsnijden, dat hij benevens andere beeldende kunsten gaarne en keurig beoefende, haalde hij zich eene ziekte op den hals, waarna hij besloot naar Straatsburg te gaan om er als doctor in de rechten te promoveeren, en te gelijker tijd zijne studiën in scheikunde, ontleedkunde en andere natuurkundige wetenschappen voort te zetten. Gelijk hij vroeger in Frankfort en Leipzig gedaan had, knoopte hij ook hier banden der liefde aan, welke hij na eenigen tijd weder vrijwillig verbrak. »'t Genot der onthouding,» zeide hij, »is grooter dan dat van 't bezit.» In Frankfort terug gekeerd, beproefde hij alles om zijne liefde te vergeten: hij bragt in zes weken den reeds vroeger bestudeerden *Götz von Berlichingen* op papier en weldra daarna, om zijne gevoeligheid op dit punt geheel uit te putten, den roman *Werther*. Men verweet Goethe, dat hij hierin den zelfmoord predikte, en inderdaad had dit stuk die uitwerking op den zieken geest van sommige jonge menschen; anderen daarentegen vonden er zich door als in 't leven terug geroepen, en een tijdgenoot vraagde, waarom men ook het doodschieten van Werther, en niet het in 't leven blijven des schrijvers navolgde.

Nu was Goethe's roem gevestigd. Hij raakte in kennis met de voornaamste geleerden, en werd weldra, na zich nog eerst eenigen tijd met portret schilderen te hebben bezig gehouden, op vijf-en-twintigjarigen leeftijd door den Hertog van Weimar aan diens hof genoodigd, waar hij tot minister werd bevorderd met een inkomen van 1200 thlr. Zijn leven werd van nu aan eene onafgebroken afwisseling van staatkundige werkzaamheden, studie en letteroefeningen; en op 't voorbeeld van zijn geliefkoosden Shakspeare, vervulde hij zelfs, in zijne eigene tooneelstukken, enkele malen eene rol — tot groote hindernis echter der medespelers, die hij door 't veel *extemporeeren* wel eens van hun stuk bragt.

In 1786 bekreep hem onweêrstaanbaar de lust om Italië te gaan bezoeken. Met overleg van den Hertog vertrok hij heimelijk; reisde *incognito*, om de wereld eens openhartig te hooren spreken, en maakte eerst uit Rome zijne Weimarsche vrienden met zijn voornemen bekend. Twee jaren bragt hij in Italië door, zich verlustigende in de schoone natuur en de vele kunststukken van dezen belangrijken grond, en keerde toen naar Weimar terug.

De Fransche revolutie maakte een diepen indruk op Goethe; zelfs nam hij in 1792 deel aan den veldtogt in Champagne, en toen hij in 't volgende jaar 't beleg van Mainz bijwoonde, bragt hij, tot verstrooijing, *Reintje de Vos* in hedendaagsch Duitsch over. Nogmaals in Weimar terug gekeerd, gaf hij zich aan de beoefening der natuurkunde over, schreef een werk over de kleuren, en bearbeidde bovendien het treurspel *Faust*, waarin hij het gansche streven van zijn geest heeft uitgedrukt.

Na den slag bij Jena kwam hij in zijne eigene woning in groot gevaar. De tegenwoordigheid van geest, welke zekere Christina Vulpius, met wie hij eenige jaren had geleefd, aan den dag legde, deed hem besluiten haar te huwen. Eenigen tijd daarna had Goethe een onderhoud met Napoleon. Toen hij binnentrad staarde de Keizer hem eene wijl aan, en zeide toen: *vous êtes un homme*. Ook maakte Napoleon

hem opmerkzaam op eene plaats uit den Werther, welke strijdig was met de natuur.

Tot zijn twee en tachtigste jaar bleef zijne werkzaamheid hem bij, en hield hij vol, onder het dicteeren zijner brieven en werken, met de handen op den rug door de kamer te wandelen. Maar toen werden zijne leden stijf, zijne denkbeelden minder helder, zijn geheugen zwakker. In zijn armstoel gezeten, omarmd door zijne beminde schoondochter, voelde hij den dood naderen. »*Dass mehr Licht herein komme!*» riep hij, en gaf den geest.

JOHANN HEINRICH VOSS.

1751—1826.

WERKEN.

Gedichten: Luise. — Idyllen.

Vertalingen: Odyssea en Ilias (van Homerus). — Georgica en Eclogae (van Virgilius). — Metamorphosen (van Ovidius), enz.

Deze groote dichter, geleerde en kunstrechter, werd te Sommersdorf in 't Mecklenburgsche geboren, waar zijn vader pachter was, doch kort na de geboorte van zijn zoon 't postje kreeg van tolgaarder in 't stadje Penzlin, met het recht om te brouwen en te distilleeren. Ofschoon de oude Voss dus in geene ruime omstandigheden verkeerde, besloot hij, alles, wat in zijn vermogen was, aan de opvoeding van zijn Johann te besteden, daar deze reeds vroegtijdig een stalen geheugen en buitengewonen aanleg en ijver voor de wetenschap deed blijken.

Bijgestaan door enige vrienden zijns vaders, kon de jonge Voss de school te Neu-Brandenburg bezoeken, en toen hij bemerkte, dat hem daar geen voldoende onderwijs in 't Grieksch werd gegeven, verbond hij zich met eenige jongelieden, om wekelijks bijeen te komen, en elkander door onderlinge oefening voort te helpen. Behalve Grieksch, werden in dezen kring ook Deutsche dichters gelezen, en